

Täysistunto

Tiistai 5.3.2024 klo 14.01—22.07

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi hyvinvointialueesta annetun lain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 2/2024 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja sosiaali- ja terveysvaliokunnan on annettava lausunto.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 45 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakohtien jälkeen. — Esittelijänä ministeri Ikonen, olkaa hyvä.

Keskustelu

15.13 Kunta- ja alueministeri Anna-Kaisa Ikonen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä esityksessä on kyse hyvinvointialueiden ohjauksesta. Hyvinvointialueitten ohjausta koskevia säännöksiä yhdistettäisiin ja selkeytettäisiin. Lisäksi valtiovarainministeriön rooli hyvinvointialueiden ohjauksen koordinoinnissa todettaisiin tästä alkaen laissa.

Voimassa olevassa lainsäädännössä sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisista tavoitteista, neuvottelukunnasta ja sosiaali- ja terveysministeriön neuvottelusta hyvinvointialueen kanssa säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetussa laissa. Vastaavasti pelastustoimen valtakunnallisista tavoitteista, neuvottelukunnasta ja sisäministeriön neuvottelusta hyvinvointialueen kanssa säädetään pelastustoimen järjestämisestä annetussa laissa. Hyvinvointialueesta annetusta laissa säädetään erikseen valtiovarainministeriön yhteydessä toimivasta hyvinvointialuetalouden ja -hallinnon neuvottelukunnasta.

Jatkossa valtioneuvosto vahvistaisi yhdet hyvinvointialueiden tehtäviä koskevat valtakunnalliset tavoitteet, joissa otettaisiin huomioon sekä sosiaali- ja terveydenhuollon että pelastustoimen järjestämistehtävät. Tavoitteissa tulisi ottaa huomioon myös valtioneuvoston asettamat finanssipoliittiset tavoitteet, kuten ne on tullut ottaa huomioon erillisissä tavoitteissakin.

Esityksessä ehdotetaan, että valtioneuvosto asettaisi kolmen erillisen neuvottelukunnan sijasta yhden hyvinvointialueneuvottelukunnan. Neuvottelukunnan tehtävät sisältäisivät nykyisten neuvottelukuntien tehtävät, vaikka tehtävistä ei säädettäisi yhtä tarkasti kuin nykyisin. Yhden neuvottelukunnan mallissa hyvinvointialueen tehtäviä voitaisiin tarkastella paremmin kokonaisuutena, ja se myös vähentäisi erillisistä neuvottelukunnista aiheutuvaa hallinnollista taakkaa. Lisäksi valtiovarainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö ja sisäministeriö kävisivät hyvinvointialueen kanssa vuosittain yhteiset neuvottelut, joissa seurattaisiin ja arvioitaisiin hyvinvointialueiden toimintaa kokonaisuutena.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 16/2024 vp

Valtiovarainministeriölle kuuluisi hyvinvointialueiden toiminnan ja talouden yleinen ohjaus sekä valtioneuvostossa tapahtuvan ohjauksen koordinointi. Valtiovarainministeriön rooli ei kuitenkaan muuttaisi sosiaali- ja terveysministeriön eikä sisäministeriön roolia hyvinvointialueiden ohjauksessa, vaan sosiaali- ja terveysministeriölle kuuluisi edelleenkin sosiaali- ja terveydenhuollon yleinen ohjaus ja vastaavasti sisäministeriölle pelastustoimen yleinen ohjaus. Muutoksen tarkoituksena on siis yhdenmukaistaa ja selkeyttää hyvinvointialueiden ohjausta ja varmistaa, että valtioneuvoston finanssipoliittiset tavoitteet tulevat nykyistä paremmin myöskin otetuksi huomioon tässä ohjauksessa. Toiminnallisen ja taloudellisen ohjauksen tulee olla tasapainossa, mikä tukee myöskin parhaimmillaan hyvinvointialueiden toimintaa nykyistä paremmin.

Lakiehdotukset on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Ja sitten mennään puhujalistaan, ja ensimmäisenä edustaja Lindén.

15.16 Aki Lindén sd: Arvoisa rouva puhemies! Miltä kuulostaisi, jos Suomen sairaalat kilpailisivat keskenään esimerkiksi sillä tavalla, että tervetuloa Suomen halvimpaan sairaalaan? Ei se ketään oikeastaan vakuuttaisi, ja tällä esimerkillä halusin toki vähän kärjistetysti tuoda esille sitä, että talous on tietysti aina hyvin tärkeä asia sosiaali- ja terveydenhuollossa, ja hyvinvointialueiden rahoitus on tällä hetkellä yli 30 prosenttia valtion budjetista, mutta meidän täytyy löytää oikea tasapaino toiminnan, eli niiden palveluiden, ja talouden välillä. Työskentelin pitkään suurten sairaalaorganisaatioiden parissa, ja uskallan sanoa, että tunnuslauseeni oli, että pitää olla hyvä potilaille ja hyvä veronmaksajille, eli tehdä hyviä ja laadukkaita palveluita, mutta koska me maksamme ne hyvinvointivaltiossa käytännössä yhteisestä kukkarosta, pitää olla tietysti myös hyvin taloustietoinen.

No, nyt olemme siirtämässä toiminnan ohjausta sosiaali- ja terveysministeriön alaisuudesta valtiovarainministeriön alaisuuteen. Joku voisi sanoa, että tämä on pieni tekninen muutos, mutta ei se ole sitä. Suomessa ei koskaan aikaisemmin ole ollut sellaista tilannetta, että valtiovarainministeriö alkaisi niin voimakkaasti kuin tämä lainmuutos mahdollistaisi ohjaamaan myös sosiaali- ja terveyspalveluiden sisältöä eli toimintaa. Täällä on ehdotettu 11 §:ssä, laki hyvinvointialueesta, että ”valtiovarainministeriö seuraa yleisesti hyvinvointialueiden toimintaa ja taloutta, vastaa hyvinvointialueiden talouden ja toiminnan yleisestä ohjauksesta, sovittaa yhteen valtioneuvostossa tehtävää hyvinvointialueiden ohjausta...” Tuollainen sana kuin ”vastaa” tarkoittaa hallinnossa käytännössä, että sillä on se viimekätinen sananvalta niistä asioista. Järjestää, vastaa, hoitaa, huolehtii — erilaisia termejä käytetään lainsäädännössä, mutta ”vastaa” on hyvin painava termi.

Käytännössä tämä muutosesitys tarkoittaa, että aikaisemmin sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaissa olleet sosiaali- ja terveysministeriön ohjauksessa olevat asiat siirretään lähes sanatarkasti valtiovarainministeriön alaisena tapahtuvaksi ja siirretään hyvinvointialuelakiin. Olen lukenut nämä rinnakkaistekstit sillä tavalla vierekkäin ja katsonut, onko sinne tullut yhtään sanaa lisää: Yksi sana on tullut lisää, ja se on täysin hyvä ja perusteltu. Se on tullut tähän uuteen hyvinvointialuelain 12 a §:ään 4 kohtaan, jossa lukee sana ”turvallisuus”. Se on ihan asiallinen ja hyvä muutos. Muuten tämä on sanasta samaan sama, ja haluan korostaa, että myös aikaisemmassa lainsäädännössä on ollut esimerkiksi tällainen kohta, että tuottavuus ja kustannusvaikuttavuus ja niiden lisääminen ovat keskeisiä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 16/2024 vp

asioita hyvinvointialueiden ohjaukseen, mutta se on ollut sosiaali- ja terveysministeriön alaista toimintaa.

Ehkä se tärkein oli tämä, minkä myös esittelevä ministeri tuossa sanoi, tämä julkisen talouden finanssipoliittisten tavoitteiden voimakkaampi ohjausvaikutus hyvinvointialueilla, eli siellä toiminnan sisällössä, terveyspalveluissa ja sosiaalipalveluissa. Olen puhunut tässä terveyspainotteisesti sen takia, että terveys- ja sosiaalipalvelut ovat jossain määrin erilaisia. Sosiaalipalveluissa on kysymys myös tulonsiirroista, mutta terveyspalveluissa on kysymys käytännössä ihmisten lääketieteellisestä ja sairaanhoidollisesta hoitamisesta. Itse näen suoraan sanottuna erittäin vaarallisen sen, että me rupeamme nyt liiaksi sitä finanssipoliittista painotusta ottamaan näissä asioissa huomioon.

Palaan vielä kerran siihen, että sairaaloita johdettaessa ja terveyskeskuksia johdettaessa talous on äärimmäisen tärkeä asia. Pitää olla hyvä potilaalle ja hyvä veronmaksajille, pitää olla tuottava, pitää olla tehokas, pitää tuottaa vaikuttavia palveluja. Tässä suhteessa ei ole mitään epäselvää; nämä asiat ovat jo nykyisessä lainsäädännössä. Mutta sisällön ohjaamisen siirtäminen valtiovarainministeriön alaisuuteen tulee ylikorostamaan taloutta sisällöllisten palveluiden kustannuksella, ja tämän näen itse asiassa erittäin hankalana.

Meillähän perusoikeuksissa meidän perustuslaissa tällä hetkellä taataan hyvin pitkälle ihmisten oikeus terveyteen, ja käytännössä voi syntyä tilanteita, missä fiskaaliset lähtökohdat ja perusoikeus terveyteen ovat ristiriidassa keskenään. Aina sairaaloita johdettaessa ja nykyisin hyvinvointialueita johdettaessa valtavana päänsärkynä johtajilla on tämä talouden huomioon ottaminen, mutta sanon kolmannen kerran: sitä ei pidä tällä lainmuutoksella ylikorostaa ja viedä tavallaan vieraaseen ministeriöön tätä ohjausta. Tämä on jokseenkin sama asia kuin jos me siirtäisimme opetuksen ja kulttuurin ohjaamisen valtiovarainministeriölle tai me siirtäisimme maatalouspolitiikan valtiovarainministeriölle. Sitä ei pidä tehdä hyvinvointialueille, varsinkaan niiden toiminnan sisällölle. Siellähän tämä 24,7 miljardia on tällä hetkellä valtiovarainministeriön pääluokassa jo nyt. Se ei ole kenellekään epäselvää. Mutta se ohjausvaikutus tulee säilyttää sosiaali- ja terveysministeriön puolella.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Peltonen. [Antti Kurvinen pyytää vastauspuheenvuoroa] — No, otetaan Kurvisen vastauspuheenvuoro samalla kun Peltonen tulee tännepäin.

15.22 Antti Kurvinen kesk (vastauspuheenvuoro): Kiitoksia, rouva puhemies! Minusta tässä voi ihan kysyä ministeri Ikoselta sitä — sanoisin kansankielellä sen, minkä edustaja Lindén sanoi kaunopuheisemmin — onko tavoitteena se, että Suomen sote-politiikkaa johtaa jatkossa valtiovarainministeriö, terveydellisiä ja sosiaalisia tavoitteita, eikä sosiaali- ja terveysministeriö ja onko tämän esityksen tavoitteena se, että pyritään entisestään kaventamaan hyvinvointialueitten itsehallintoa.

Itsekin olen aluevaltuutettuna ja tiedän paljon, minkälaista se arki on VM:n ja hyvinvointialueiden keskustelussa. Nytkin on jo se tunnelma, että valtiovarainministeriö sanelee hyvinvointialueille, mitä pitää tehdä, minkälaiset lähipalvelut on missäkin, miten niitä palveluita kehitetään. Eihän se ole missään nimessä ollut minkään puolueen tavoitteena — ainakaan viime kaudella ei ollut hallituspuolueiden tavoitteena — että tämä uudistus muotoutuu tällaiseksi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 16/2024 vp

Kysyisinkin tässä ministeri Ikoselta myöskin: aikooko hallitus pikkuhiljaa ottaa vastuuta sote-asioitten hoitamisesta, vai jatkatteko te hyvinvointialueiden syyttelyä, mitä olette tässä kohta kahdeksan kuukautta tehneet?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Sitten mennään puhujalistaan jälleen, ja edustaja Peltonen.

15.23 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! Hyvinvointialueet ovat nyt reilun vuoden ajan vastanneet maassamme kansalaisten sosiaali- ja terveydenhuollon, erikoissairaanhoidon ja pelastustoimen palveluiden järjestämisestä. Alueet ovatkin paljon vartijoina siinä, että kansalaisten oikeudet lakisääteisiin palveluihin toteutuvat riittävällä tavalla kaikkialla Suomessa. Myös valtiontalouden kannalta hyvinvointialueet muodostavat ohittamattoman kokonaisuuden, muodostuahan lähes kolmannes valtion talousarviosta juuri alueiden rahoituksesta.

Hyvinvointialueiden tärkeän roolin vuoksi yhteenkään hallituksen esitykseen, jossa tavalla tai toisella puututaan alueiden toimintaan, ei pidä suhtautua olankohautuksella. On meidän kaikkien yhteinen tehtävä ja velvollisuus saada hyvinvointialueet toimimaan parhaalla mahdollisella tavalla. Sitä edellyttävät myös kansalaiset, jotka odottavat toimivaa ja oikea-aikaista palvelua perustetuilta hyvinvointialueilta.

Pääministeri Orpon hallitus linjasi hallitusohjelmassaan muutoksista hyvinvointialueiden ohjaukseen. Tänäkin käsittelyssämme oleva hallituksen esitys toteuttaa näitä hallitusohjelman kirjauksia. Hallitus esittää hyvinvointialueiden ohjaukseen useita muutoksia, joista merkittävin koskee valtion kirstunvartijan eli valtiovarainministeriön roolia hyvinvointialueiden talouden ja toiminnan ohjauksessa. Esityksen myötä valtiovarainministeriön ohjausvastuu ja rooli vahvistuvat nykytilanteeseen verrattuna.

Hallituksen esityksen lausuntopalauteessa on kiinnitetty huomiota ja kannettu eniten huolta juuri tästä muutoksesta. Esimerkiksi Terveiden ja hyvinvoinnin laitos muistuttaa antamassaan lausunnossa, että finanssipoliittiset lähtökohdat eivät yksin ole kestävä alueiden ohjauksen lähtökohta vaan niiden rinnalla tulee jatkuvasti tarkastella sosiaali- ja terveyspoliittisia päämääriä, jotka liittyvät esimerkiksi väestön terveyteen ja hyvinvointiin. Toimintaa ja taloutta on siis tarkasteltava molempia samanaikaisesti rinta rintaan.

Hyvinvointialueiden ensisijainen tarkoitus on tuottaa laadukkaita ja yhdenvertaisia sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palveluita kansalaisille. Valtion talous- ja finanssipoliittisten tavoitteiden asettaminen hallituksen esityksessä kuvatulla tavalla ohjauksen lähtökohdaksi on siksi käytävä hyvin kriittisesti läpi. Meidän tulee varmistua siitä, että jatkossakin hyvinvointialueiden ohjauksessa pystytään tasapainottamaan talouden ja toiminnan näkökulmat. Kumpikaan ei voi saada yliotetta toisesta. Ehdotettujen muutosten tosiasiallisia vaikutuksia onkin syytä selvittää tarkasti edessä olevassa valiokuntakäsittelyssä.

Arvoisa puhemies! Tämän hallituksen esityksen vähemmän huolta herättäviin muutoksiin lukeutuu ministeriöiden ja hyvinvointialueiden lakisääteisten neuvottelukuntien määrän vähentäminen. Nykyisestä kolmesta neuvottelukunnasta on tarkoitus siirtyä yhteen kookaavaan hyvinvointialueneuvottelukuntaan. Tätä muutosta ovat toivoneet laajasti myös hyvinvointialueet, mikä näkyy saadussa lausuntopalauteessa.

Hallituksen esityksen valiokuntakäsittelyssä on kuitenkin vielä saatava selvyys siihen, miten pelastustoimi tulee huomioiduksi uudessa neuvottelukuntarakenteessa aiemman pe-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 16/2024 vp

lastustoimen neuvottelukunnan poistuessa. Kuten tiedämme, pelastustoimen palveluilla ja erityispiirteillä on aika usein riski jäädä alueiden suurempien palvelukokonaisuuksien jalkoihin. Tämä siitä huolimatta, että laadukkaat ensihoidon ja pelastustoimen palvelut ovat hyvin keskeisiä kansalaisten turvallisuuden ja jokapäiväisen arjen kannalta. Pidän tärkeänä ja välttämättömänä, että pelastustoimi huomioidaan jatkossakin riittävällä tavalla hyvinvointialueiden talouden ja toiminnan ohjauksessa. Pelastustoimesta ei saa tulla väliinputoaja.

Näihin ja muihin esitykseen liittyviin kysymyksiin palataan varmasti esityksen valio-kuntakäsittelyssä sosiaali- ja terveysvaliokunnassa ja hallintovaliokunnassa.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Keskisarja.

15.28 Teemu Keskisarja ps: Arvoisa puhemies! Hyvinvointialue on jo sanana sairas, kuolleena syntynyt, Kotimaisten kielten keskuksen lausunnon mukaan abstrakti ja monimerkityksinen. Sana viittaa hallinnon tavoitteisiin, joten hyvinvointialue ei ole selkeä ja asiallinen nimi. Nimi oli enne, sen tiedämme nyt taloudellisissa tuskissamme. Hyvinvointialueet häpäisevät Suomen selkeän ja asiallisen hallintohistorian. Kymmenen päätöntä päällikköporrasta, hirmuliksaista johtoa, jonninjoutavat aluevaltuustot, puolueyhmiön demokraatarahat hömpötyksiin — miljardien virta, joka ei sulaudu sairaiden hoitamiseen.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys kovemmasta ohjauksesta on kannatettava. Lain-säädännön keinot käyttäkäämme äkkiä, jo ennen syyllisten etsintää. Oikeusvaltioon ei käy Paavo Haavikon runo: ”Totisesti byrokraateilta palkasta puolet pois, loput hirteen, hirteen loput”.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Otetaan nämä kaksi vastauspuheenvuoroa, edustaja Lindén ja Kurvinen, ja sitten taas puhujalistalle. — Lindén.

15.29 Aki Lindén sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiitän edustajaa äskeisestä puheenvuorosta. Arvostan teitä historianutkijana, ja teen seuraavan ehdotuksen: Kirjoittakaa seuraava kirja Suomen sodasta vuosilta 1808—1809 ja sinä aikana olleesta Pohjois-Suomen suursairaalaista, joka sijoittui Oulun seudulle. Sitä johti maaherra Timing, ja sitä on käytetty klassisesti esimerkkinä siitä, mitä saadaan aikaiseksi, kun substanssin hallitsijat — lääkärit, hoitajat ja muut, jotka tuntevat alaa — eivät johda terveydenhuoltotoimintaa. Se oli täydellinen katastrofi. Ihmiset sijoitettiin sinne Oulun seudun torppiin ja muualle kuolemaan tartuntatauteihin, ja itse sairaala ajettiin käytännössä alas, koska sitä johdettiin fiskaalisin perustein eikä terveydenhoidollisin ja sairaanhoidollisin perustein. Tämä on toki tapahtunut 200 vuotta sitten, mutta halusin historianutkijalle tästä muistuttaa.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Ja sitten vielä edustaja Kurvinen.

15.30 Antti Kurvinen kesk (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Edustaja Keskisarahen voisi selventää meille täällä kaikille, mikä olisi perussuomalaisen ratkaisu suomalaisen terveydenhuollon tai suomalaisen lastensuojelun kurimukseen. Mikä se ratkaisu olisi? [Aki Lindén: Se on se ”hirteen”!] Sitä on koko viime vaalikausi, neljä vuotta, kyselty, ja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 16/2024 vp

sitä ei ole vielä kukaan tiedossa nyt, kun perussuomalaiset vaalivoittonsa jälkeen tulivat vastuuseen.

Me olemme juuri kuulleet ihan hirvittävästä tapahtumasta Joensuussa, Pohjois-Karjalassa, mitä on tapahtunut, kun ei ole lapselle ja perheelle tullut apua ajoissa. Miten perussuomalaiset kommentoivat tätä? Sillä tavalla, että hekumoidaan saksien kanssa kuvissa sosiaalisessa mediassa, miten kivaa on leikata. Todella kivaa on leikata lastensuojelusta, todella kivaa on leikata neuvolatoiminnasta, kivaa on leikata terveyskeskuksista, maaseudulta ja lähiöistä.

Voisivatko edustaja Keskisarja ja muutkin perussuomalaiset, jotka ovat vaivautuneet paikalle, kertoa, mikä on se teidän sote-vaihtoehtonne? Miten te auttaisitte ihmisiä heidän arjessaan? [Eduskunnasta: Jos olisitte hallituksessa!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ja edustaja Keskisarja saa vastata, vastauspuheenvuoro.

15.31 Teemu Keskisarja ps (vastauspuheenvuoro): Muistutan konkarikollegojani äskeisestä puheenvuorostani, jossa nimenomaan kielsin etsimästä syyllisiä, koska se ei hyödytä enää mitään, [Antti Kurvinen: Mikä on vaihtoehto?] vaikka historia onkin vain muutaman vuoden takaista. Ja en kehottanut hirttämään Joensuun lastensuojeluviranomaisia, vaan päinvastoin muistutin, että oikeusvaltioon ei käy tuo Paavo Haavikon murhanhimoinen runo.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ja sitten mennään puhujalistalle. — Edustaja Partanen.

15.32 Karoliina Partanen kok: Arvoisa rouva puhemies! Hyvinvointialueiden taloudelliset tilanteet ovat todella haastavia. Alueiden yhteenlasketun alijäämän ennakoidaan olevan vuonna 2023 yhteensä 1,3 miljardia euroa. Tilinpäätökset ovat pian valmistumassa, ja voimme tässä vaiheessa vain toivoa, että alijäämät eivät kasva enää suuremmiksi. Vaikka alueiden rahoitusta lisätään tänä vuonna ja koko hallituskauden ajan miljardilla eurolla vuodessa, ei se tule riittämään nykyisen kaltaisen järjestelmän ylläpitämiseen. Syntyvyys laskee, henkilöstöä on entistä vaikeampaa saada ja ikääntyvien määrä kasvaa. Yhtälö on yksinkertaisesti sellainen, että sen ratkaisemiseksi me tarvitsemme entistä enemmän valtiovarainministeriön ohjausta ja ministeriön toimivallan selkeyttämistä. Valtiovarainministeriöllä tulee olla vahva kädenjälki sote-palveluiden tuottamisen ohjaamisessa, sillä palvelut kattavat neljänneksen koko valtion budjetista.

Arvoisa puhemies! Hyvinvointialueuudistus oli hallinnollinen uudistus, jota on syystäkin arvosteltu sen takia, että hallinto kyllä lisääntyi, mutta ihmisten palvelut eivät parantuneet. Hallinto lisääntyi niin alueellisesti kuin valtakunnallisesti, ja ainoa tapa saada lisää resursseja oikeisiin ja ihmisten kannalta tarpeellisiin kohteisiin on purkaa hallintoa ja byrokratiaa. Suuri kiitos ministeri Ikoselle siitä, että hän onkin ryhtynyt hallinnon ja byrokratian purkutalkoisiin ja saanut erittäin paljon hyviä ja varteenotettavia ehdotuksia tässä asiassa.

Tänään käsiteltävä uudistus onkin hyvä esimerkki myös siitä, miten hallinnon purkamisesta ja byrokratian vähentämisestä voi seurata hyvää hyvinvointialueille. Uudistuksen myötä neuvottelukuntien määrä vähenee, ja sitä kautta alueiden ja ministeriöiden hallin-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 16/2024 vp

nollinen taakka kevenee. Samojen virkamiesten ja luottamushenkilöiden ei enää tarvitse osallistua useisiin samoja asioita koskeviin neuvotteluihin ja tapaamisiin. Samalla alueiden ohjaus yhdenmukaistuu. Uudistus myös vahvistaa valtioneuvoston finanssipoliittisten tavoitteiden merkitystä. Valtiovarainministeriön ohjauksen selkeyttäminen laissa korostaa ohjausta ja vahvistaa kaikkien ohjaukseen osallistuvien ministeriöiden yhteistä vastuuta taloudellisen kestävyuden huomioon ottamisesta. Palveluiden tuottaminen ei ole enää mahdollista ilman taloudesta huolehtimista. [Antti Kurvisen välihuuto]

Arvoisa puhemies! Oma maakuntani Pohjois-Savo on Suomen sairain maakunta. Titteli ei ole mairitteleva, mutta tilastojen valossa asia on juuri näin. Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen sairastavuusindeksin mukaan Pohjois-Savon asukkaat sairastavat enemmän kuin suomalaiset keskimäärin ja enemmän kuin asukkaat missään muussa maakunnassa Suomessa. Tämä näkyy myös palveluiden tarpeessa ja alueellisissa eroissa. Mitä sairaampaa kansa on jollakin alueella, sitä suurempaa palveluiden tarve tietenkin on. Alueitamme haastaa myös se, että palvelut ovat hyvin hajallaan ja meillä on yksi Suomen yliopistollisista sairaaloista Kuopiossa. Tulevaisuudessa erityisesti sairastavuuden merkitystä rahoituksessa on pystyttävä ottamaan paremmin huomioon, ja toivonkin, että valtiovarainministeriön vahvempi rooli aukaisee silmiä myös sille, että rahaa on ohjattava niille alueille, joilla sairastetaan muita enemmän.

Arvoisa puhemies! Vielä lopuksi haluan sanoa edustaja Kurviselle tähän erittäin ikävään Joensuun tapaukseen, että kun toimin aikaisemmin asianajajana, olin valitettavasti näissä ikävissä huostaanottoprosesseissa hyvin monesti mukana ja avustin useasti erityisesti lapsia ja myös kuntaa. Tässä ammatissa ja tehtävässä opin sen, että myös nämä sosiaalipalveluissa ja lastensuojelussa työskentelevät ihmiset tarvitsevat erityisesti juridisen osaamisen tukea ja apua siihen, [Antti Kurvinen nyökyttelee] että päätöksiä voidaan tehdä. Kyse ei ole aina siitä, että siellä ei olisi ihmisiä ja ei olisi tarpeeksi resursseja, vaan siitä, että näitä päätöksiä koetaan hankalaksi tehdä. Ja me pystymme auttamaan siinä päätöksenteossa sosiaaliviranomaisia, kun me annamme heille juridista tukea. [Antti Kurvisen välihuuto] Ja aina kyse ei ole siitä, että lisätään vaan rahaa ja lisätään henkilöstöä, vaan että me niitä prosesseja ohjataan oikealla tavalla. — Kiitos. [Antti Kurvinen: Samaa mieltä! — Aki Lindén: Kokoomus vastusti erityisesti rahoituksen painavampaa osuutta!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kallio.

15.37 Vesa Kallio kesk: Arvoisa rouva puhemies! Sitaatti käsittelyssä olevasta hallituksen esityksestä: ”Palvelujen järjestämisedellytysten turvaaminen edellyttää, että toiminnalle asetettavat vaatimukset ja resurssit ovat tasapainossa ja palvelut järjestetään kustannustehokkaasti. Päätöksentekoon voi kuitenkin kohdistua hyvinvointialueiden rahoituksen niukkuudesta johtuvaa painetta, joka saattaa johtaa tahattomiin negatiivisiin seurausvaikutuksiin etenkin hauraille ja haavoittuville asukkaille. Taustalla voi olla kansalaisten välttämättömien hoidon ja palveluiden tarpeiden tunnistamatta jääminen tai se, ettei toimenpiteiden laajakantoisia seurausvaikutuksia oteta riittäväällä tavalla huomioon.” Kun esityksessä todetaan, että ehdotetuilla muutoksilla yhtenäistettäisiin hyvinvointialueiden ohjausta sekä selkeytettäisiin valtiovarainministeriön roolia ohjauksessa, tarkoitetaan käytännössä päätäntävällän siirtoa valtiovarainministeriöön.

Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveystieteiden uudistuksen myötä kaikki sote-menot on koottu yhteen ja ne tehtiin näkyviksi. Aiemmin maksajina olivat kunnat, jotka jokainen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 16/2024 vp

omalla tavallaan kuittasivat laskun. Tämä tie oli kuljettu loppuun, ja muutos oli välttämätön. Samalla purettiin hallintoa merkittävästi.

Keskeinen ratkaistava asia on normiohjauksen, rahoituksen ja henkilöstön saatavuuden saaminen tasapainoon. Nyt käsittelyssä oleva hallituksen esitys tarjoaa ratkaisuksi ohjauksen ja valvonnan kiristämistä ja keskittämistä valtiovarainministeriöön. Todennäköisempää on, että epätasapaino pahenee tämän myötä.

Arvoisa puhemies! Mikä on suomalaisen sosiaali-, terveys- ja pelastuspolitiikan tärkein tehtävä, ja millä tavoin sitä tulisi ohjata ja kehittää? Tärkein tehtävä on tarjota palvelut, jotka mahdollistavat jollain tapaa säällisen elämisen edellytykset koko Suomessa. Ministeriöiden ja poliittisen ohjauksen tärkein ja ensisijainen tehtävä on laittaa palvelujärjestelmät kuntoon. Ihmiset odottavat joka puolella maata, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin hyvinvointialueiden toiminnan tukemiseksi ja sote-palvelujen kehittämiseksi. Hallitus puhuu digitaalisista palveluista, mutta on epäselvää, millä tavoin esimerkiksi laajakaistarakentamisen tuen lopettaminen ja koko budjettimomentin poistaminen edistää tätä päämäärää.

Arvoisa puhemies! On vaikea löytää perusteluja sille, miten sote-palvelut paranisivat siirtämällä valtaa valtiovarainministeriöön. Voisiko sen sijaan parannusta tilanteeseen haakea seuraavista ehdotuksista, jotka ovat monelle meistä entuudestaan tuttuja:

1) Hyvinvointialueiden kustannuskehityksen loivennuspäätökset otetaan uudelleen harkintaan. Tämä on täysin mahdollista valtiontaloutta vaarantamatta, kyse on valinnoista.

2) Hyvinvointialueille annetaan lisää aikaa tasapainottaa talous. Tästä olemme jättäneet lakialoitteen, alijäämän kattamisajan pidentämisestä kahdella vuodella.

3) Matkakustannusten korvausten 300 miljoonan euron summa siirretään Kelalta hyvinvointialueille. Tällöin aluepäättäjät voivat vertailla, kuinka kannattavaa on sote-palvelupisteen sulkeminen verrattuna siihen, että palveluja tarvitsevat istuvat takseissa kymmeniä, usein jopa satoja kilometrejä. Siirron myötä on myös mahdollista suunnitella välttämättömiä kuljetuksia taloudellisemmin.

4) Toteutetaan — ei siis vain arvioida ja selvitetä, vaan toteutetaan — yhteinen valtakunnallinen ratkaisu vuokratyövoiman ylimitoitettun käytön vähentämiseksi.

5) Toteutetaan hallitusohjelmaan kirjattu ammatinharjoittajamallin käyttöönotto.

6) Uudistetaan sote-palveluiden rahoitusmalli yhteistyössä.

Ihmisten hyvinvointi on kaikille yhteinen asia, ja palvelujen käyttäjää kiinnostaa niiden saatavuus, ei se, mikä poliittinen ideologia niiden taustalla aina neljän vuoden välein satuu olemaan.

Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveysministeriön lausunnossa ministeriö katsoi hyvinvointialuelain 11 §:n 3 momenttiin ehdotetun sääntelyn, jonka mukaan ohjauksen lähtökohtana olisivat finanssipoliittiset tavoitteet, olevan mahdollisesti ristiriidassa perustuslain sääntelyn ja kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kanssa. Ministeriön mukaan tasapainosyistä myös sosiaalisten perusoikeuksien toteuttamiseen liittyvien tavoitteiden tulisi ehdotettua paremmin ilmetä sääntelystä. Nyt ainoa julkisuudessa esitetty konkreettinen työkalu, jota hyvinvointialueille tarjotaan, on puinen leikkuulauta. Onko niin, että sairaalaraportin kakkosvaihe tarjoaa giljotiinia, mitä siinä sitten lukeekaan kannustuksena — ”on päättömien päätösten aika” tai jotain muuta perusnokkelaa. [Naurua]

Suuri riski on, että valtiovarainministeriön ohjauksessa tehdään paniikkiratkaisuja, joiden vaikutukset voivat olla arvaamattomat niin taloudellisesti kuin ihmisten lisääntyvänä pahoinvointina. On aivan selvää, että talouden tulee olla kestävällä pohjalla. On myös aivan selvää, ettei kestävällä pohjalla olevalla taloudella ole merkitystä, jos ihmisten elämäl-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 16/2024 vp

tä viedään pohja pois. Mitä kauempana valta ja päätöksenteko on ihmisistä, sitä helpompi on tehdä päätöksiä, joissa ihmisistä ei välitetä. Nyt valtiovarainministeriö on ottamassa hyvinvointilaivan totaaliseen ohjaukseen. Kauko-ohjaimena toimii taskulaskin, eikä kapteeni tunne laivansa lastia.

Arvoisa puhemies! Tasavallan presidentti Alexander Stubb piti meille puheen tässä salissa viime perjantaina: ”Elämme maailmassa, jossa tekoäly ja robotisaatio kykenevät tekemään paljon asioita, joita me ihmisinä aiemmin teimme. On kuitenkin yksi asia, jossa me ihmiset olemme edelleen parempia, nimittäin empatia, välittäminen.” Empatia tarkoittaa kykyä ymmärtää toisen ihmisen tunteita ja näkökulmia, asettua toisen asemaan. Sen voi määritellä myös myötälämisen taidoksi.

Antiikin Kreikassa syntyi ajatus tasa-arvosta ilman ylempää auktoriteettia. Sen lopputulemana oli demokratia, joka koski kuitenkin vain yhteisön vapaita miehiä. Vallan keskittäminen valtiovarainministeriöön on valinta kohti tällaista Suomea, jossa demokratia koskee vain osaa kansasta ja liian usein vain parempiosaista kansanosaa. Ihmisistä on tulossa numeroita, joista osa leimataan miinusmerkillä.

Arvoisa puhemies! Hallituksella on varaa osoittaa hyvinvointialueiden sijasta puoli miljardia euroa yksityislääkäreiden Kela-korvauksiin. Tämä helpottaa jo ennestään yksityisiä palveluja käyttäviä kympin tai kaksi, mutta se ei tuo apua pienituloisille eikä työelämän ulkopuolella oleville sairaille ja eläkeläisille, jotka ovat julkisten sote-palvelujen varassa. Ihmisten hyvinvoinnista päättävä vallan keskittäminen valtiovarainministeriöön herättää enemmän huolta kuin luottamuksen tunteita. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Räsänen, Joona.

15.44 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Lähtökohtaisesti on aina hyvä, että meillä niin toiminnallinen ohjaus kuin taloudellinenkin ohjaus kulkisivat käsi kädessä, mutta samalla on aina tärkeätä muistaa, että silloin toinen ei saa ohittaa toista. Ei voi olla niin, että taloudelliset seikat nonchaleeraavat sitä, mitä toiminnallisesti halutaan ohjata — tai toisinpäin, että toiminnallisesti pyritään saamaan jotain sellaista aikaan, johon meillä realiteetit eivät kuitenkaan anna mahdollisuutta.

Arvoisa puhemies! Nyt kun käsittelemme tätä hallituksen esitystä liittyen hyvinvointialueiden ohjauksen uudistamiseen, niin jään kyllä pohtimaan niitä samoja kysymyksiä kuin kollegat tässä edellä. Eli onko niin, että koska nykyinen hallitus on omassa ohjelmassaan varsinkin tämän talouden tasapainotuksen osalta hyvin vahvasti nojannut niihin säästöihin, jotka itse asiassa konkretisoituvat hyvinvointialueella, niin jotta tämä oma ohjelma olisi hallituksella uskottava — mitä moni asiantuntija on pitänyt epäuskottavana juuri sen takia, että ei uskota, että hyvinvointialueella on mahdollisuus tehdä säästöjä siinä mittakaavassa kuin hallitus on esittänyt — niin tällä kiristyvällä ohjauksella hallitus pyrkii nyt huolehtimaan siitä, että hallituksen säästöt todella konkretisoituvat hyvinvointialueilla? Tämä on aivan oikeutettu huoli, joka tästä esityksestä nousee, vaikka edelleen korostan, että lähtökohtaisesti on hyvä, että meillä toiminnallinen ohjaus ja taloudellinen ohjaus kulkevat käsi kädessä.

Arvoisa puhemies! Mutta vähemmälle tässä on jäänyt todella keskustelu siitä, mitä tämä tarkoittaa tulevaisuudessa alueiden itsehallinnolle. Kun nyt valtio ohjaa niin tehtäviä, tehtävien toteuttamistapaa kuin antaa vielä tähän rahoituksen ja kun valtio haluaa nyt omaa ohjausvaltaansa kiristää, niin jään kyllä kysymään, mikä on se hyvinvointialueiden itsehal-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 16/2024 vp

linto tulevaisuudessa? Onko tämän tien päässä todella se, että nykyisistä hyvinvointialueista muodostuu vain demokratisoitua valtion aluehallintoa? Sehän tässä riskinä pidemmällä aikavälillä on, koska jo nyt tällä hetkellä, jos mietitään, mistä hyvinvointialueilla voidaan päättää näinä tiukkoina aikoina, niin kyllähän jokaisella alueella voidaan todella päättää siitä, mikä terveysasema lakkautetaan ensimmäisenä. Mutta siihen, millä tavalla kyettäisiin parantamaan vaikka palveluita, vastaamaan niihin huoliin, joita alueen asukkailla on — saati siihen, että mikäli tällainen huoli on, siihen voitaisiin panostaa vaikkapa lisää — tällaista mahdollisuuttahan ei ole.

Se, mitä toivoisin ihan yli puoluerajojen, on se, että keskustelu herätettäisiin siitä, mikä on todella tällamoisten itsehallinnollisten hyvinvointialueiden tulevaisuus: millä tavalla pidemmällä aikavälillä myös tätä itsehallintoa voidaan vahvistaa, jotta alueet kykenevät hoitamaan omat asiansa taloudellisesti ja tehokkaasti mutta myös niin, että sosiaaliset perusoikeudet toteutuvat, ja niin, että heillä on halutessaan myös mahdollisuus parantaa palveluita alueen asukkaille, mikäli siellä poliittiset päätöksentekijät näin haluavat?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Werning.

15.47 Paula Werning sd: Arvoisa rouva puhemies! Keskustelemme tänään hallituksen esityksestä, joka koskettaa hyvinvointialueita, sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä sekä pelastustoimen järjestämistä. Tämän lakipaketin tavoitteena on selkeyttää ja yhtenäistää hyvinvointialueiden valtionohjausta taataksemme laadukkaat ja yhdenvertaiset palvelut hyvinvointialueella samalla hilliten kustannusten nousua ja edistään kustannusvaikutavuutta.

Vaikka tavoitteet näyttävät paperilla kannatettavilta, herää huoli siitä, ovatko ehdotetut muutokset todella ratkaisu haasteisiin, joita hyvinvointialueet kohtaavat. SDP:n näkökulmasta on ensisijaisen tärkeää korostaa, että esitettujen lainsäädäntömuutosten tosiasiallisia vaikutuksia on vielä selvitettävä tarkasti valiokuntatyöskentelyn aikana. On selvää, että ennen kuin muutoksia voidaan toteuttaa, niiden vaikutukset on punnittava perusteellisesti erityisesti kansalaisten perusoikeuksien, kuten hoidon saamisen, näkökulmasta.

Lisäksi herää kysymys siitä, onko valtion talous- ja finanssipoliittinen tavoitteiden asettaminen näin vahvasti ohjauksen lähtökohdaksi oikea ratkaisu. Hyvinvointialueiden tärkein tehtävä on taata laadukkaat ja yhdenvertaiset palvelut kansalaisille, eikä tämä tavoite saa olla alisteinen taloudellisille lähtökohdille. Liiallinen paine taloudellisten tavoitteiden saavuttamisesta voi vaarantaa palveluiden laadun ja saatavuuden, mikä on vastoin kansalaisten etua.

Rouva puhemies! Tällä hetkellä hallitus pyrkii suitsimaan hyvinvointialueiden taloutta entistä tiukemmin, vaikka alueilla tarvittaisiin pikemminkin lisää aikaa alijäämän kattamiseksi ja rahoituksen jälkitarkastuksen aikaistamista. On kohtuutonta odottaa, että hyvinvointialueet kykenevät täyttämään velvoitteensa ja tarjoamaan laadukkaita palveluita, jos niiden taloudellista tilannetta kiristetään entisestään. On hyvä myös muistuttaa siitä, että hyvinvointialueet ovat lähtökohdiltaan erilaisissa asemissa. Osa hyvinvointialueista on aloittanut toimintaansa vapaaehtoisuuteen perustuen jo aiemmin ja hakenut talouden sopeuttamistoimia jo siinä vaiheessa muun muassa palveluverkon ja organisaation kautta.

Niin sanottuja helppoja säästöjä on vaikea löytää, sillä ne keinot on jo käytetty. Toivon, ettei tämä johda siihen, että hyvinvointialueilla haetaan lyhytnäköisiä säästökeinoja. Esi-merkkinä tällaisesta nostan esille sopimuspalokuntien toimintaan kohdistuvat säästöt.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 16/2024 vp

Muistutan tässä, että sopimuspalokuntien tuottamat palvelut ovat edullisin tapa tuottaa palo- ja pelastustoimen palveluita, ja ne ovat ensiarvoisen tärkeä osa jokaisen meidän arjen turvallisuutta sekä palo- ja pelastustoimen kokonaisuutta. Sopimuspalokuntalainen maksaa yhteiskunnalle 15 euroa päivässä, kun taas ammattipelastajan kustannus on yli kymmenkertainen. Sopimuspalokuntalaisen tarjoama panos alueiden turvallisuudelle on suuri ja samalla myös taloudellisesti järkevä. Ei siis ajeta tietoisesti hyvinvointialueita tekemään töllön töitä, sillä niistä syntyvä hintalappu on säästöjä suurempi.

Vaikka nostin esille sopimuspalokunnat, voin todeta, että huolenaiheena on koko pelastustoimen rooli ja asema hyvinvointialueilla. On tärkeää varmistaa, että pelastustoimeen osoitetaan riittävät resurssit ja toimintaedellytykset myös muutosten keskellä.

Arvoisat kollegat! On selvää, että hyvinvointialueiden nykyinen tilanne on haastava. Siksi meidän on varmistettava täällä, että tehtävämme lainsäätäjinä on pyrkiä parantamaan tilannetta aidosti ja kestävällä tavalla.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Honkonen, poissa. Edustaja Kurvinen.

15.51 Antti Kurvinen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tämä käsittelyssä oleva esitys keskittää merkittävästi hyvinvointialueiden ohjausvaltaa valtiovarainministeriöön. Kuten monet lausunnonantajat ovat lausuntokierroksella huomauttaneet, tässä on riskinä se, että finanssipoliittiset tavoitteet eli suomeksi sanottuna valtiontaloudelliset tavoitteet korostuvat entistä enemmän sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisessä. Entistä pienempään rooliin jäävät sisällölliset kysymykset siitä, miten saadaan ihmisille laadukasta hoitoa, ennaltaehkäisyä ja oikeaa palvelua oikeassa paikassa niin, että ongelmat eivät pahenisi. Tämä muutos voi johtaa pitkällä tähtäimellä jopa kustannusten nousemiseen. Myöskin perusoikeusnäkökulmasta saattaa olla ongelmallista, että hyvinvointialueiden ohjauksen vahvaksi lähtökohdaksi otetaan pelkästään talouskysymykset.

Rouva puhemies! Petteri Orpon hallitus on leikkaamassa merkittävästi sote-palveluista heikentäessään hyvinvointialueiden rahoitusta. Valtiovarainministeriön tulisi kiinnittää valvonnassaan huomiota velvoitteiden ja rahoituksen tasapainoon. Kiristytvä rahoitus ja lisääntyvät tai edes nykyisen suuruiset velvoitteet samalla, kun sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden tarve kasvaa väestön ikääntyessä, on mahdoton yhtälö. Hallituksen olisi siten kyettävä arvioimaan myös sitä, mitä velvoitteita se voisi keventää, jotta lakisääteiset palvelut kyetään järjestämään.

Puhemies! Siteeraan tässä valtiovarainministeriön julkisen talouden meno- ja rakennekartoitusta viime vuodelta: ”Hyvinvointialueiden rahoitusta on käytännössä mahdoton vähentää ilman tehtävien tai velvoitteiden vastaavaa keventämistä, kun otetaan huomioon rahoituksen alkuvaiheen tiukkuus ja kustannuspaineet sekä perustuslakivaliokunnan kannanotot rahoituksen riittävyyteen liittyen. Myös rahoituksen indeksitarkistusten tekemättä jättäminen tai tekeminen osittaisina voi vaarantaa riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut.” Hallituksen tulisi todellakin herätä tähän kysymykseen, ruveta tekemään aitoa normien purkamista ja keventämistä ja aitoa toimivallan antamista alueille eikä tällaisia pieniä neuvottelukuntien yhdistämisistä. Ne eivät ole aitoa normien keventämistä.

On myös ongelmana, puhemies, se, että hallitus on pakoillut ja mennyt täysin puun taakse hyvinvointialueitten tilanteesta. Syytellään hyvinvointialueita, ja sitten kun loppuvat argumentit siinä, aletaan syyttelämään entisiä hallituksia ja eduskuntia. Hieman sääliä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 16/2024 vp

toimintaa. Perussuomalaiset kansanedustajat näyttävät valtiovarainministeri Riikka Purran johdolla ilkkuvan suomalaisille somessa ja naureskelevan leikatessaan ihmisten toimentulosta ja ihmisten peruspalveluista. [Anne Rintamäki: Ei pidä paikkaansa!] Leikkuulaudat ja sakset heiluvat. Hallituksen sote-leikkaukset uhkaavat ihmisten lähipalveluita, ja tämän esityksen tavoite vahvistaa finanssipoliittista ohjausta ja valtaa on vahvistamassa tätä näkökulmaa.

Puhemies! Myös keskustan mielestä tarvitaan julkisen talouden tasapainottamista. Olemme esittäneet oman vaihtoehtomme, ja siinä ei leikattaisi ihmisille välttämättömistä lähipalveluista ja sote-palveluista. Olemme myös esittäneet useita keinoja, [Puhemies koputtaa] miten tilannetta voitaisiin auttaa: lievennettäisiin alijäämien kattamisvelvollisuuden aikaa, [Puhemies koputtaa] otettaisiin ammatinharjoittajamalli [Puhemies: Aika!] käyttöön, siirrettäisiin matkakustannukset hyvinvointialueille Kelalta, [Puhemies: Aika!] mutta mikään näistä ei ole hallitukselle kelvannut.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Koska tämäkin on aikarajoitettu käsittely, tässä vaiheessa on vain yksi puheenvuoro mahdollista. — Edustaja Strandman, ja sen jälkeen ministeri vastaa. Ministerillä kolme minuuttia.

15.55 Jaana Strandman ps: Arvoisa rouva puhemies! Edustajan esittämät väitteet saksista ja leikkuulaukoista eivät pidä paikkaansa. [Joona Räsänen välihuuto]

Käsillä olevassa esityksessä käsitellään lainsäädäntöä, jolla yhtenäistetään hyvinvointialueiden ohjausta ja selkeytetään valtiovarainministeriön roolia ohjauksessa. Lainsäädäntöä muutetaan, koska osa kuntien tehtävistä on siirtynyt hyvinvointialueille ja hyvinvointialueiden rahoitus tulee valtiolta. Käsillä olevilla muutoksilla varmistetaan valtioneuvoston asettamien talous- ja finanssipoliittisten tavoitteiden huomioon ottaminen ohjauksessa. Muutoksessa valtiovarainministeriö seuraisi hyvinvointialueiden toimintaa ja taloutta, vastaisi hyvinvointialueiden talouden ja toiminnan yleisestä ohjauksesta, sovittaisi yhteen valtioneuvostossa tehtävää hyvinvointialueiden ohjausta sekä huolehtisi, että hyvinvointialueiden itsehallinto otetaan huomioon. Valtiovarainministeriön johdolla ministeriöt sekä muut viranomaiset seuraisivat ja arvioisivat hyvinvointialueiden toiminnan vaikuttavuutta, taloudellisuutta ja tuloksellisuutta.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi hyvinvointialueista annettua lakia, sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettua lakia, pelastustoimen järjestämisestä annettua lakia ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annettua lakia. Tavoitteena on yhtenäistää ja selkeyttää hyvinvointialueiden valtion ohjausta, jotta voidaan varmistaa yhdenvertaisten ja laadukkaiden palveluiden toteutuminen hyvinvointialueilla sekä hillitä kustannusten nousua ja edistää kustannusvaikuttavuutta.

Lisäksi tavoitteena on selkeyttää valtiovarainministeriön tehtäviä ja roolia hyvinvointialueiden ohjauksessa sekä varmistaa, että hyvinvointialueiden ohjaus on yhteensopiva valtioneuvoston asettamien talous- ja finanssipoliittisten tavoitteiden kanssa.

Jatkossa hyvinvointialueita koskevia asioita käsiteltäisiin kolmen erillisen neuvottelukunnan sijasta hyvinvointialueen neuvottelukunnassa. Valtiovarainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö ja sisäministeriö kävisivät hyvinvointialueen kanssa vuosittain yhteiset neuvottelut. Valtioneuvosto asettaisi sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevien erillisten valtakunnallisten tavoitteiden sijasta yhden hyvinvointialueiden tehtäviä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 16/2024 vp

koskevat valtakunnalliset tavoitteet. Hyvinvointialueiden ja ministeriöiden välisiä neuvotteluja koskevat säännökset siirretään hyvinvointialuelakiin ja neuvottelut yhdistetään.

Arvoisa puhemies! Käsillä oleva esitys saattaa nostaa huolta finanssipoliittisten tavoitteiden säätämisestä ainoaksi ohjauksen lähtökohdaksi, eli toisin sanoen, että vain raha määrää ja muut vikisevät. Kuitenkin sosiaali- ja terveystieteelliset päämäärät tulevat myös huomioituiksi, sillä hyvinvointialueiden ohjauksesta vastaavat jatkossa valtiovarainministeriön lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö sekä sisäministeriö. Myös muiden ministeriöiden vastuualueilla on toimintoja, joissa on otettava huomioon hyvinvointialueiden toiminta ja sen edellytykset.

Ehdotetuilla muutoksilla ei ole suoria taloudellisia vaikutuksia, mutta Valtiontalouden tarkastusvirasto on pitänyt kannatettavana lisäystä julkisen talouden finanssipoliittisten tavoitteiden merkityksestä ja huomioon ottamisesta hyvinvointialueiden ohjauksessa sekä kolmen neuvottelukunnan yhdistämistä.

Totean vielä, että yhden neuvottelukunnan malli parantaa ohjauksen yhdenmukaisuutta, systemaattisuutta, vähentää hallinnollista taakkaa. Tämä ohjaus tulee pääasiassa kohdistumaan hyvinvointialueiden aluevaltuustoon, jolla on kuitenkin päätösvalta kaikista merkittävimmistä talouteen ja toimintaan liittyvistä asioista. Hyvinvointialueet, aluevaltuustot päättäisivät siis jatkossa itsenäisesti, millä tavoin ne ottavat toiminnassaan huomioon strategiset tavoitteet ja niiden pohjalta annetut toimenpidesuositukset, mutta tämä tapahtuisi tehokkaamman ja selkeämmän valtion organisaation valvonnan alaisuudessa. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Ja nyt ministeri vastaa, enintään kolme minuuttia.

15.59 Kunta- ja alueministeri Anna-Kaisa Ikonen: Arvoisa puhemies! Hallituksen tavoitteena on, että ihmiset pääsisivät nykyistä paremmin hoitoon ja palveluihin, kun he palveluita tarvitsevat, ja toisaalta se, että rahat ja henkilöstö saadaan riittämään myöskin tulevaisuuden hyvinvointipalveluihin. Kyse on hyvinvointiyhteiskunnasta, ja tämä on yksi askel, yksi pieni konkreettinen teko, jotta me saamme tuettua tätä muutosta, mitä ollaan erilaisin kokonaisuuksin viemässä tässä hallituksessa eteenpäin. Tässä on selvää, että yksikään hallinnonala ei onnistu yksin, ja siksi on todella tärkeää, että myöskin ohjausta tuodaan yhteen ja katsotaan onnistumista yhdessä.

Kommentoin tässä ihan muutamia nostoja keskustelusta:

Edustaja Lindén kantoi huolta siitä, että toiminnan ohjaus oltaisiin siirtämässä sosiaali- ja terveysministeriön alta valtiovarainministeriön alle. Palaan nyt vielä siihen, mitä tuossa alkupuheenvuorossani totesin jo, että sisällön ohjausta me emme ole siirtämässä, emme sosiaali- ja terveysministeriöstä emmekä sisäministeriöstä valtiovarainministeriöön, eli kummallakin ministeriöllä säilyy se oma substanssiohjauksensa näissä. Tässä yhteydessä on hyvä myöskin todeta, että valtiovarainministeriön koordinaattorirooli on jo nykyisellään todettu hyvinvointialueitten perustamista koskevan hallituksen esityksen perusteluissa ja nyt se viedään tähän lakiin konkreettisesti.

Myöskin jos me kuuntelemme, minkälaisia puheenvuoroja viime viikkoina hyvinvointialuejohtajat ovat käyttäneet, niin he ovat kokeneet yhdeksi suurimmista haasteista sen, että ministeriöillä on erillinen ohjaus tässä näin, ja esimerkiksi tämä, että tuodaan nämä neuvottelukunnat yhteen, on yksi konkreettinen tapa, jolla tuodaan sellaista yhtenäistä viestiä ja tuetaan sillä alueita. Voidaan vaikka lukea tämän päivän Helsingin Sanomista hy-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 16/2024 vp

vinvointialueitten johtajien kirjoitus, jossa he kaipaavat vieläkin pidemmälle vietyä yhtenäisyyttä tähän ohjaukseen. [Aki Lindén: Eivät ne tätä kannata!]

Edustaja Räsänen pohti ansiokkaasti hyvinvointialueitten itsehallintoa. Sehän ei ole samanlaista kuin kunnissa. Hyvinvointialueilla on hyvin vahvasti lakisääteiset tehtävät, siellä ei ole yleistä toimivaltaa, ja siellä ei ole verotusoikeutta. Kuitenkin edustaja Kurvinen täällä kantoi huolta siitä, että tässä oltaisiin kaventamassa hyvinvointialueitten itsehallintoa, mutta tällä esityksellä ei puututa hyvinvointialueitten itsehallintoon. Valtiovarainministeriö ei sanele mitään lähipalveluita tai ohjaa sosiaali- ja terveydenhuollon substanssia. Siitä ei ole kyse, vaan tässä pyritään tuomaan ennakoivalla ja entistä yhtenäisemmällä ohjauksella tukea sinne hyvinvointialueille ja mahdollistamaan heidän onnistumisensa.

Kyse ei myöskään ole siitä, että vain taloudelliset tavoitteet ohjaisivat jatkossa. Tässä muun muassa edustajat Peltonen, Strandman ja Partanen ovat täällä nostaneet hyvin esiin sitä, että tässä on kyse kokonaisuudesta. Finanssipoliittiset tavoitteet eivät ole yksinään riittäviä tässä, vaan niitä on tärkeää tarkastella rinnakkain sisällöllisten tavoitteiden kanssa. Sosiaali- ja terveysministeriö ja sisäministeriö tuovat näitä sisällöllisiä uudistuksia palveluihin, ja sitten taas valtiovarainministeriö huolehtii myöskin finanssipoliittisten tavoitteiden tuomisesta mukaan, jotta juuri sitä kautta pystytään kantamaan huoli siitä, että myöskin tulevaisuuden sukupolvilla on tarjolla hyvinvointipalveluita nykyiseen tapaan eli että meidän rahoituspohja kestää myöskin tulevaisuuteen.

Eli summa summarum, toiminnan ja talouden ohjaus ja se, että se on yhdensuuntaista ja niitä katsotaan yhteen, tukee myöskin parhaalla mahdollisella tavalla hyvinvointialueita onnistumisessa tässä vaikeassa työssä, mitä ne ovat tekemässä. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia, ministeri. — Edustaja Valtola, olkaa hyvä.

16.03 Oskari Valtola kok: Arvoisa herra puhemies! Hyvinvointialueet ovat nyt toimineet reilun vuoden järjestäen meille kansalaisille tärkeitä palveluita. Voidaan todeta, että alku on toiminnan kannalta sujunut hyvin. Sen sijaan talouden kannalta tilanne on toinen, ja hyvinvointialueiden menot ylittyivät viime vuodelta viimeisimpien tietojen mukaan noin 1,3 miljardilla eurolla. Nyt olemme ensimmäistä kertaa tilanteessa, jossa sosiaali- ja terveydenhuollon menot ovat kokonaan yhden toimijan vastuulla ja ovat sillä tavoin nähtävissä selkeästi. Kunnat ovat aikaisemmin kompensoineet näitä kuluja nostamalla verotusta ja karsimalla toisista palveluista.

Kokonaisuudessaan valtiontalouden tilanne on heikko, ja sosiaali- ja terveydenhuollon menojen kasvu uhkaa koko valtiontaloutta pitkällä aikavälillä. Kuten tässä salissa on jo sanottu, palveluiden tason ja eurojen on oltava tasapainossa tulevaisuudessa, nyt ne eivät sitä ole. Hyvinvointialueiden ja ministeriöiden välistä ohjausta on selvästi tehostettava, ja tulevaisuudessa myös taloudelliset realiteetit on tunnistettava hyvinvointialueiden tehtäviä suunniteltaessa ja esimerkiksi uusia tehtäviä määrättäessä.

Nyt annetun lakiesityksen tarkoituksena on nimenomaan parantaa tätä koordinaatiota ja ohjausta. Suomeksi: rahoituksen ja tehtävien tulisi olla tasapainossa. Ehdotus yhtenäistäisi valtioneuvoston toimintaa hyvinvointialueiden ohjauksessa. Nykyisessä tilanteessa hyvinvointialueiden toimintaa ja taloutta käsitellään erillisissä neuvottelukunnissa ja neuvotteiluissa, mikä mahdollistaa ristiriitojen ja epäselvyyksien syntymisen. Lisäksi on muodostunut sekä hyvinvointialueille että ministeriöille merkittävä hallinnollinen taakka, koska erilaisiin neuvottelukuntiin ja neuvotteluihin osallistuminen tosiasiaassa on osunut samoille

Pöytäkirjan asiakohta PTK 16/2024 vp

hyvinvointialueiden johtaville luottamushenkilöille ja viranhaltijoille, eli samat henkilöt osallistuvat nykyisellään useaan erilliseen neuvottelukuntaan ja neuvotteluun.

Lausuntokierroksella lausunnonantajat kannattivat lähtökohtaisesti ohjaukseen ehdotettuja muutoksia. — Kiitoksia.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Tämän asian käsittelyyn tässä vaiheessa varattu aika onkin nyt käytetty, joten keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa muiden asiakohtien jälkeen.

Asian käsittely keskeytettiin kello 16.06.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kello 22:n aikaraja on saavutettu ja ylitetty, joten emme siirry käsittelemään kesken olevaa asiakohtaa 6.

Keskustelu ja asian käsittely keskeytettiin.